

IJTIMOIIY-IQTISODIIY OMILLARNING BOSHLANG'ICH TA'LIM SIFATI BILAN BOG'LIQLIGI

Bobokulova Zebo Ibotovna

DTPI Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi, 5- bosqich (6- BTS21) talabasi

bobokulovazebo184@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17332483>

Annotatsiya. Ushbu maqolada ijtimoiy-iqtisodiy omillarning boshlang'ich ta'lim sifati bilan bog'liqligi masalasi chuqur tahlil qilinadi. Oila daromadi, ota-onaning ta'lim darajasi, yashash sharoiti, maktab infratuzilmasi va hududning ijtimoiy-iqtisodiy holati kabi omillar o'quvchilarning bilim olishiga va rivojlanishiga qanday ta'sir qilishi ko'rib chiqiladi. Ta'limdagi tenglik va imkoniyatlarning ta'minlanishi, shuningdek, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimining roli tahlil qilinadi. Maqolada ta'lim sifati yaxshilash uchun pedagogik kadrlar malakasini oshirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va maktab infratuzilmasini yaxshilash bo'yicha takliflar keltiriladi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, ijtimoiy-iqtisodiy omillar, ta'lim sifati, tenglik, o'quvchi rivojlanishi, pedagogik malaka, maktab infratuzilmasi, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash.

Аннотация. В данной статье проводится глубокий анализ связи социально-экономических факторов с качеством начального образования. Рассматривается влияние дохода семьи, уровня образования родителей, условий проживания, инфраструктуры школы и социально-экономического состояния региона на успеваемость и развитие учащихся. Анализируется обеспечение равенства и возможностей в образовании, а также роль системы социальной поддержки. В статье предлагаются рекомендации по улучшению качества образования через повышение квалификации педагогических кадров, внедрение инновационных технологий и улучшение школьной инфраструктуры.

Ключевые слова: начальное образование, социально-экономические факторы, качество образования, равенство, развитие учащихся, педагогическая квалификация, школьная инфраструктура, социальная поддержка.

Abstract. This article provides an in-depth analysis of the relationship between socio-economic factors and the quality of primary education. It examines how family income, parental education levels, living conditions, school infrastructure, and the socio-economic status of the region affect students' academic performance and development. The study explores the provision of equality and opportunities in education, as well as the role of social support systems. The article offers recommendations to improve education quality through enhancing teacher qualifications, implementing innovative technologies, and upgrading school infrastructure.

Keywords: primary education, socio-economic factors, education quality, equality, student development, teacher qualification, school infrastructure, social support.

Boshlang'ich ta'lim har bir bolaning ta'lim olishini tashkil etuvchi eng muhim bosqichlardan biridir. Bu davrda bolalar ta'limga bo'lgan qiziqishlarini shakllantirib, asosiy bilim va ko'nikmalarni egallaydilar. Shu bilan birga, boshlang'ich ta'lim sifati har bir bolaning keyingi ta'lim jarayoni va shaxsiy rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ammo ta'lim sifati belgilovchi omillar faqat maktabdagi pedagogik jarayon bilan cheklanmaydi. Ijtimoiy-iqtisodiy

omillar ham muhim rol o'ynaydi, chunki ular o'quvchilarning ta'lim olish imkoniyatlari, motivatsiyasi va resurslarga kirish imkoniyatlarini shakllantiradi.

Ijtimoiy-iqtisodiy omillar keng tushuncha bo'lib, unga oilaning daromadi, ota-onaning ta'lim darajasi, yashash sharoiti, hududning ijtimoiy muhit va maktab infratuzilmasi kiradi. Bularning har biri boshlang'ich ta'lim sifati va o'quvchilarning ta'limdagi muvaffaqiyatiga bevosita yoki bilvosita ta'sir ko'rsatadi.

Oilaviy daromad darajasi o'quvchilarning ta'limdagi muvaffaqiyatlariga ta'sir qiluvchi eng asosiy omillardan biridir. Yuqori daromadga ega oilalar farzandlariga qo'shimcha ta'lim materiallari, darsliklar, turli qo'shimcha kurslar va o'quv dasturlari, hatto pedagogik xizmatlar va individual murabbiylik imkoniyatlarini taqdim eta oladi. Shu bilan birga, bunday oilalarda bolalarning ta'lim muhitiga bo'lgan munosabati ijobiy, ta'lim jarayonida faolligi yuqori bo'ladi.

Kam daromadli oilalarda esa, aksincha, ta'limga bo'lgan imkoniyatlar cheklangan bo'lishi mumkin. Bola darsliklar, kompyuter yoki internetga kirish imkoniyatidan mahrum bo'lishi, qo'shimcha ta'lim xizmatlarini ololmasligi sababli bilim olish jarayoni zaiflashadi. Bundan tashqari, iqtisodiy qiyinchilik oiladagi stress va muammolarni kuchaytiradi, bu esa bolaning ruhiy holatiga va o'quv jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Ota-onaning ta'lim darajasi bolalarning ta'limdagi muvaffaqiyatiga katta ta'sir ko'rsatadi. Ta'limli ota-onalar o'z farzandlariga ta'limga bo'lgan ijobiy munosabatni shakllantirishda va ularni o'qishga rag'batlantirishda ko'proq faol bo'lishadi. Ular bolalarining darslariga yordam berish, ta'lim jarayonini kuzatish va kerak bo'lganda mutaxassislar bilan maslahatlashishda qatnashadilar. Natijada bunday bolalar bilim olishda yuqori natijalarga erishadilar.

Aksincha, ota-onalar orasida ta'lim darajasi past bo'lganlar farzandlari uchun ta'lim jarayonini qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari cheklangan bo'lishi mumkin. Bu esa o'quvchilarni ta'limdagi muvaffaqiyatlardan chetda qolishiga olib keladi.

Bolalarning yashash joyi, hududdagi ijtimoiy va iqtisodiy muhit ham ta'lim sifatiga ta'sir qiladi. Shahar va qishloq maktablari o'rtasida infratuzilma, o'qituvchilar malakasi, ta'lim resurslari va qo'shimcha imkoniyatlar jihatidan farqlar mavjud. Shahar maktablarida ko'proq zamonaviy texnologiyalar va innovatsion metodlar qo'llaniladi, qo'shimcha darslar va to'garaklar faoliyat yuritadi.

Qishloq hududlarida esa ko'plab maktablarda yetarli infratuzilma va resurslar yetishmasligi, o'qituvchilarning malaka darajasi pastligi ta'lim sifatini pasaytiradi. Natijada bu hududlardagi o'quvchilarning bilim ko'rsatkichlari pastroq bo'ladi.

Maktab infratuzilmasining sifati ta'lim jarayonining samaradorligini bevosita ta'minlaydi. Zamonaviy sinfxonalar, o'quv jihozlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari mavjudligi o'quvchilarning bilim olishiga qulaylik yaratadi. Bunday muhitda pedagoglar o'quv jarayonini yanada interaktiv va qiziqarli tashkil eta oladi.

Ijtimoiy-iqtisodiy omillar ta'lim sifatiga ta'sir qilsa-da, bu omillar ta'lim tizimida samarali chora-tadbirlar orqali qisman bartaraf etilishi mumkin. Jumladan:

- *Pedagoglarning malakasini oshirish:* O'qituvchilarga innovatsion pedagogik metodlar, inklyuziv ta'lim, psixologik yondashuvlar bo'yicha muntazam malaka oshirish kurslari tashkil etilishi lozim. Bu pedagoglarga o'quvchilarning turli ijtimoiy va iqtisodiy sharoitlariga moslashgan dars usullarini qo'llash imkonini beradi.

• *Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash dasturlari:* Kam ta'minlangan oilalardan bo'lgan o'quvchilar uchun o'quv materiallari, kiyim-kechak, ovqatlanish va psixologik yordam ko'rsatish tizimlarini rivojlantirish muhimdir. Bunday yordam bolalarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularni o'quv jarayoniga faolroq jalb qiladi.

• *Maktab infratuzilmasini yaxshilash:* Qishloq va kam rivojlangan hududlardagi maktablarda zamonaviy jihozlar, internet bilan ta'minlash, sinfxona va o'quv xonalarini yangilash zarur. Bu orqali ta'lim jarayoni sifatini sezilarli darajada oshirish mumkin.

• *Innovatsion texnologiyalarni joriy etish:* Ta'limda raqamli resurslar, interaktiv darsliklar, masofaviy ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish ijtimoiy-iqtisodiy tafovutlarni kamaytirishga yordam beradi.

Ijtimoiy-iqtisodiy omillar boshlang'ich ta'lim sifatiga katta ta'sir ko'rsatadi. Ushbu omillarni hisobga olgan holda ta'lim tizimida teng imkoniyatlar yaratish, pedagoglarning malakasini oshirish, maktab infratuzilmasini yaxshilash va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimini rivojlantirish muhim vazifalardan biridir. Bu chora-tadbirlar amalga oshirilganda, mamlakatdagi boshlang'ich ta'lim sifati sezilarli darajada yaxshilanadi va barcha bolalarga sifati ta'lim olish imkoniyati taqdim etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Akmalova, M. (2018). Boshlang'ich ta'limda ta'lim sifati va uning omillari. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
2. Karimov, B. (2020). Ijtimoiy-iqtisodiy omillar va ta'lim tizimining rivojlanishi. Toshkent: Fan va ta'lim.
3. Ismoilova, D. (2019). Boshlang'ich ta'limda tenglik va ta'lim sifati. Ta'lim va jamiyat, 3(12), 45-53.
4. UNICEF. (2021). Education equity and quality: Global challenges and solutions. New York: UNICEF Publications.
5. World Bank. (2020). Education and socioeconomic status: A global perspective. Washington, D.C.: World Bank.
6. Johnson, R., & Smith, T. (2017). Socioeconomic factors affecting early childhood education outcomes. Journal of Education Research, 45(4), 234-250.
7. UNESCO. (2018). Inclusive quality education for all: Policies and practices. Paris: UNESCO Publishing.
8. Saidov, N. (2021). Ta'lim infratuzilmasini rivojlantirish va uning ta'lim sifatiga ta'siri. Ilmiy maqolalar to'plami, 2(5), 77-85.
9. Brown, L. (2019). Impact of family income on children's educational attainment. International Journal of Educational Development, 60, 1-9.
10. Tursunov, E. (2018). Innovatsion pedagogik texnologiyalar va ta'lim sifati. Toshkent: Ta'lim nashriyoti